

VIJEĆE EUROPE

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

ODLUKA

O DOPUŠTENOSTI

Zahtjeva br. 77784/01
Zvonko NOGOLICA
protiv Hrvatske

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući 5. rujna 2002. godine u vijeću sastavljenom od

- g. C.L. ROZAKIS, *predsjednik*
- gđa F. TULKENS,
- g. B. BONELLO,
- g. P. LORENZEN,
- gđa N. VAJIĆ,
- gđa S. BOTOUCHAROVA,
- g. V. ZAGREBELSKY,
- gđa.E. STEINER, *suci*
- i. g. E. FRIBERGH, *Tajnika Odjela*

uzimajući u obzir naprijed navedeni zahtjev koji je podnesen 17. rujna 2001. godine,
nakon vijećanja, odlučuje kako slijedi:

ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva, g. Zvonko Nogolica, je hrvatski državljanin, rođen 1962. godine, i živi u Zagrebu. Pred Sudom ga zastupa gđa Marta Marić, odvjetnica iz Zagreba.

A. Okolnosti predmeta

Činjenice predmeta, iznijete od strane podnositelja, mogu se sažeti kako slijedi.

Dana 5. listopada 1995. podnositelj je podnio dvije građanske tužbe za naknadu štete pred Općinskim sudom u Zagrebu, jednu protiv časopisa «Arena» i drugu protiv časopisa «Globus Internacional», tvrdeći da su ovi časopisi objavili klevetničke članke o njemu.

1. Postupak protiv «Arene»

Dana 22. veljače 1996. godine i 9. lipnja 1997. godine prvostupanjski sud je održao rasprave.

Na raspravi 17. listopada 1997. godine sud je saslušao podnositelja zahtjeva.

Na raspravi 1. listopada 1998. godine sud je saslušao jednog svjedoka.

Rasprava zakazana za 19. studeni 1998. godine odgođena je za 12. ožujka 1999. godine kada je sud saslušao još jednog svjedoka i vještaka.

Na sljedećoj raspravi 2. veljače 2000. godine sud je saslušao još jednog svjedoka i zaključio raspravu.

Prvostupanjska presuda, kojom je odbijen tužbeni zahtjev podnositelja, dostavljena je podnositelju zahtjeva 10. travnja 2000. godine.

Dana 24. travnja 2000. godine podnositelj zahtjeva je podnio žalbu protiv te presude.

Dana 5. ožujka 2001. godine spis je otpremljen Županijskom sudu u Zagrebu kao prizivnom sudu.

Postupak je trenutno u tijeku pred prizivnim sudom.

2. Postupak protiv «Globus Internationala»

Prvostupanjski sud održao je raspravu 1. travnja 1996. godine.

Na raspravi 17. travnja 1998. godine tuženi su podnijeli njihov odgovor na tužbu podnositelja zahtjeva.

Na sljedećoj raspravi 13. travnja 1999. godine sud je saslušao podnositelja zahtjeva.

Rasprave zakazane za 27. rujna 1999. godine i 26. studeni 1999. godine su odgođene jer se svjedoci pozvani na te rasprave nisu odazvali.

Dana 28. veljače 2000. godine sud je saslušao jednog svjedoka i zaključio raspravu.

Četiri mjeseca kasnije prvostupanjska presuda, kojom je odbijen tužbeni zahtjev podnositelja, dostavljena je podnositelju zahtjeva.

Dana 6. lipnja 2000. godine podnositelj zahtjeva se žalio protiv prvostupanjske presude.

Dana 5. ožujka 2001. godine spis je otpremljen Županijskom sudu u Zagrebu kao prizivnom sudu.

Postupak je trenutno u tijeku pred prizivnim sudom.

B. Mjerodavno domaće pravo

Članak 26. Ustavnog zakona o izmjenama i dopunama Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (stupio na snagu 15. ožujka 2002.), objavljen u Narodnim novinama br. 29 od 22. ožujka 2002. – u daljnjem tekstu "Zakon od 15. ožujka 2002." uvodi novi članak 59.(a), koji je nakon toga postao članak 63. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske iz 2002. Mjerodavni dijelovi tog članka glase kako slijedi:

(1) Ustavni sud će pokrenuti postupak po ustavnoj tužbi i prije no što je iscrpljen pravni put, u slučaju kad o pravima i obvezama stranke ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela nije u razumnom roku odlučio ...

(2) U odluci kojom usvaja ustavnu tužbu zbog nedonošenja akta u razumnom roku iz stavka 1. ovoga članka, Ustavni sud će nadležnom sudu odrediti rok za donošenje akta kojim će taj sud meritorno odlučiti

(3) U odluci iz stavka 2. ovoga članka Ustavni sud će odrediti primjerenu naknadu koja pripada podnositelju zbog povrede njegova ustavnog prava ... Naknada se isplaćuje iz državnog proračuna u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva stranke za njezinu isplatu.

PRIGOVORI

1. Podnositelj zahtjeva prigovara prema članku 6. stavak 1. Konvencije zbog dužine dva građanska postupka.

2. On također prigovara prema članku 13. Konvencije da nema na raspolaganju učinkovito pravno sredstvo u odnosu prigovor na dužinu postupaka.

PRAVO

1. Podnositelj prigovara da dva građanska postupka koja se tiču njegovih dviju tužbi za naknadu štete pred Općinskim sudom u Zagrebu nisu dovršena u razumnom roku, kako se to zahtjeva prema članku 6. stavak 1. Konvencije, čiji relevantni dio glasi kako slijedi:

“Radi utvrđivanja svojih prava i obveza ...svatko ima pravo da ...neovisni i nepristrani sud...u razumnom roku ispita njegov slučaj”

Sud je prvo ispitaio da li je podnositelj zahtjeva udovoljio pravilu o iscrpljivanju domaćih pravnih sredstava, kako je to propisano člankom 35. stavak 1. Konvencije.

Sud podsjeća da je u predmetu Horvat (vidi *Horvat protiv Hrvatske* br. 5185/99, 26. srpanj 2001, §§ 41-43, 45, ECHR-2002...) utvrdio da se, na temelju članka 59. stavak 4. Zakona o Ustavnom sudu iz 1999. godine, postupak pred Ustavnim sudom smatrao pokrenutim samo ako je Ustavni sud, nakon preliminarnog ispitivanja tužbe, odlučio da je prihvati. Tako, iako je zainteresirana osoba mogla podnijeti tužbu neposredno Ustavnom sudu, formalno pokretanje postupka je ovisilo o naknadnoj diskrecionoj ocjeni.

Povrh toga, da bi stranka bila u mogućnosti podnijeti ustavnu tužbu na temelju te odredbe, trebala su kumulativno biti ispunjena dva uvjeta. Prvo, podnositeljeva ustavna prava trebala su biti teško povrijeđena činjenicom da odluka nije donesena u razumnom roku, i, drugo, trebala je postojati opasnost od ozbiljnih i nepopravljivih posljedica po podnositelja.

Sud je ustanovio da su pojmovi poput "teško povrijeđena" i "ozbiljne i nepopravljive posljedice" otvoreni za različita i široka tumačenja te da, stoga, tužba na temelju članka 59. stavak 4 Zakona o Ustavnom sudu ne može smatrati s dovoljnim stupnjem sigurnosti učinkovitim pravnim sredstvom u odnosu na dužinu postupka (vidi *Horvat protiv Hrvatske*, br. 5185/99, 26 srpanj 2001, §§ 41-43, 45, ECHR-2002...).

Sud primjećuje da je, slijedom presude Horvat, dana 15. ožujka 2002. Hrvatski Sabor donio Ustavni zakon o izmjenama i dopunama Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, objavljen u Narodnim novinama broj 29 od 22. ožujka 2002. Njime je uveden novi članak 59a. koji poslije postao članak 63 u pročišćenom tekstu Ustavnog zakona o Ustavnom sudu iz 2002. godine. Tim člankom predviđa se, *inter alia*, da Ustavni sud može ispitati ustavnu tužbu čak i prije nego što su iscrpljena sva pravna sredstva, u slučajevima kada nadležni sud nije u razumnom roku odlučio o pravima i obvezama podnositelja, ili o optužbi za kazneno djelo protiv njega.

Sud primjećuje da su tom novom odredbom uklonjene prepreke koje su bile odlučne kada je Sud ustanovio da bivši članak 59. stavak 4. ne udovoljava svim zahtjevima da bi predstavljao učinkovito pravno sredstvo u odnosu na dužinu postupka.

Iako Ustavni sud nije još donio niti jednu odluku nakon uvođenja novog sredstva, izričaj članka 63. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu iz 2002. godine je jasan i ukazuje da je on posebno zamišljen radi rješavanja problema prekomjerne dužine postupka pred domaćim tijelima. U skladu s tim novim zakonom svatko tko smatra da postupak o njegovim građanskim pravima i obvezama, ili radi optužbe zbog kaznenog djela protiv njega, nije dovršen u razumom roku može podnijeti ustavnu tužbu. Ustavni sud mora ispitati takvu tužbu i ukoliko nađe da je osnovana on mora odrediti rok za donošenje meritorne odluke te odrediti naknadu zbog prekomjerne dužine postupka. Sud smatra da je to pravno sredstvo koje podnositelj zahtjeva treba iscrpiti kako bi udovoljio članku 35. stavak 1. Konvencije.

Sud podsjeća da je u predmetu Slaviček (vidi *Slaviček protiv Hrvatske* (odluka), br. 20862/02, 4. srpnja 2002. godine, bit će objavljena u službenim izvješćima Suda), utvrdio da u Hrvatskoj postoji djelotvorno domaće pravno sredstvo u odnosu na navodno nerazumno duge postupke, a to je ustavna tužba temeljem čl. 63. Zakona o Ustavnom sudu iz 2002. godine.

Sud primjećuje da podnositelj zahtjeva u ovom predmetu nije podnio takvu ustavnu tužbu. Istina je da je on zahtjev Sudu podnio dana 17. rujna 2001. godine, dok je zakon koji propisuje učinkovito pravno sredstvo u odnosu na njegov prigovor prema čl. 6. Konvencije uveden 15. ožujka 2002. godine. Stoga se postavlja pitanje

prema čl. 35. st. 1. Konvencije može li se tražiti od podnositelja zahtjeva da iscrpi to pravno sredstvo prije nego što Sud ispita njegov prigovor.

Sud ponavlja da je svrha pravila o iscrpljivanju domaćih pravnih sredstava da pruži Državama ugovornicama mogućnost da same spriječe ili isprave povrede navedene protiv njih prije nego što te navodne povrede budu podnesene njemu (vidi, između ostalih izvora, presudu *Selmouni protiv Francuske* [VV], br. 25803/94, §74, ECHR 1999-IV). To je pravilo utemeljeno na pretpostavci koja se reflektira u čl. 13. Konvencije – s kojim je usko srodno – da postoji na raspolaganju učinkovito pravno sredstvo u odnosu na navodnu povredu u domaćem sustavu (*ibid.*). Na taj način, to je pravilo važan aspekt načela da je mehanizam zaštite ljudskih prava utvrđen Konvencijom supsidijaran nacionalnom sustavu zaštite ljudskih prava (vidi presudu Akdivar i drugi protiv Turske od 16. rujna 1996. godine, Izvješća o presudama i odlukama 1996-IV, str. 1210, § 65, i presuda Aksoy protiv Turske od 18. prosinca 1996. godine, Izvješća 1996-VI, str. 2275, §51).

Sud podsjeća da se o pitanju jesu li iscrpljena domaća pravna sredstva redovno odlučuje s obzirom na datum kada je zahtjev podnesen Sudu. Međutim, ovo pravilo ima izuzetaka koji mogu biti opravdani posebnim okolnostima svakog pojedinačnog predmeta (vidi presudu *Bauman protiv Francuske*, br. 33592/96, od 22. svibnja 2001. godine, § 47, neobjavljena). Sud je utvrdio u odnosu na velik broj zahtjeva protiv Italije koji su postavili slična pitanja da su postojale posebne okolnosti koje su opravdale odstupanje od općeg pravila (vidi *Brusco protiv Italije*, (odluka), br. 69789/01, ECHR 2001-IX).

Sud smatra da ovaj predmet ima mnogo sličnosti s talijanskim predmetima i da brojni elementi govore u prilog izuzetka također i u ovom predmetu.

S općeg gledišta, Sud podsjeća da su u državama koje ne osiguravaju učinkovito pravno sredstvo u odnosu na navodne povrede zahtjeva «razumnog roka» pojedinci sustavno prisiljeni obratiti se s svojim prigovorima Sudu u Strasbourgu, a koje bi inače bilo prikladnije, prema mišljenju Suda, prvo podnijeti unutar nacionalnog pravnog sustava. Dugoročno takva bi situacija vjerojatno utjecala na djelovanje sustava za zaštitu ljudskih prava na nacionalnoj razini i na sustav za zaštitu ljudskih prava na međunarodnoj razini uspostavljen Konvencijom (Kudla protiv Poljske [VV], br. 30210/96, § 155, ECHR 2000-XI).

Sud nadalje primjećuje da je Vlada priznala da je prekomjerna duljina postupaka raširen problem u hrvatskom pravnom sustavu (vidi, na primjer, *Fütterer protiv Hrvatske*, br. 52634/99, 20. prosinca 2001. godine, neobjavljena). Osim toga, u prilično kratkom vremenskom razdoblju Sud je primio stotine zahtjeva protiv Hrvatske u kojima se ističu povrede zahtjeva «razumnog roka».

Sud također primjećuje da je novo pravno sredstvo uvedeno nakon presuda Kudla i Horvat (vidi *Kudla protiv Poljske*, gore citiranu i *Horvat protiv Hrvatske*, br. 51585/99, ECHR 2001-VIII), i da je ono posebno prilagođeno za rješavanje problema duljine postupaka. Povrh toga, kao što je slučaj i s ovim zahtjevom, praktično svi zahtjevi podneseni Sudu koji se tiču tog pitanja još uvijek su u tijeku pred nacionalnim sudovima i stoga, novo pravno sredstvo, na raspolaganju podnositelju zahtjeva na nacionalnoj razini, može riješiti taj problem jer ono ne osigurava samo naknadu štete koja će biti dodijeljena već također obvezuje Ustavni sud da odredi rok za odlučivanje o meritumu predmeta (vidi *Slaviček protiv Hrvatske*, gore citiranu).

U svijetu ovih okolnosti i podsjećajući na supsidijarni karakter mehanizma Konvencije, Sud smatra da se podnositelj zahtjeva mora prvo obratiti Ustavnom sudu s prigovorom prema čl. 63. Zakona o Ustavnom sudu.

Slijedi da ovaj prigovor mora biti odbačen prema članku 35., stavci 1. i 4. Konvencije, radi neiscrpljivanja domaćih pravnih sredstava.

2. Podnositelj dalje prigovara da nije imao na raspolaganju učinkovito pravno sredstvo u pogledu svog prigovora na duljinu postupaka, kako je to propisano člankom 13. Konvencije, koji glasi kako slijedi:

"Svatko čija su prava i slobode doje su priznate u ovoj Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom čak i u slučaju kad su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu."

Kao što je gore objašnjeno, Sud nalazi da novo uvedeni članak 63. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu iz 2002. godine pruža podnositelju zahtjevu učinkovito pravno sredstvo u odnosu na dužinu postupaka.

Slijedi da je ovaj prigovor očito neosnovan te da treba biti odbačen u skladu sa člankom 35. stavci 3. i 4. Konvencije.

Iz tih razloga Sud jednoglasno

Proglašava zahtjev nedopuštenim.

Erik FRIBERGH
Tajnik

Christos ROZAKIS
Predsjednik